

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 6 mars 1893, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1, med anledning af väckt motion om utsträckt rätt för sterbhusdelegare att erhålla gemensam expedition i lagfarts-ärend.

Till utskottets handläggning har hänvisats en inom Andra Kammarerna af herr J. Andersson i Lysvik väckt motion, n:o 56, deri föreslås, att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, »det Kongl. Maj:t täcktes vidtagna sådana åtgärd, att den i kongl. förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen, § 11, sådan denna § lyder enligt kongl. kungörelsen den 16 december 1887, medgifna rättighet att erhålla gemensam expedition måtte, i hvad angår protokollsutdrag, utsträckas jemväl till de fall, då af sterbhusdelegare eller testamentstagare sökt lagfart förklaras hvilande eller af rätten beviljas utan att å samma rättegångsdag lagfart jemväl sökes å senare fång.»

Vid sistlidna års lagtima riksdag behandlade Andra Kammarens första tillfälliga utskott i utlåtande n:o 5 en i samma ämne af motionären väckt motion; och yttrade nämnda utskott derom följande:

»Uti en till utskottet remitterad, i Riksdagens Andra Kammarer väckt motion, n:o 17, erinrar hr J. Andersson i Lysvik:

Bih. till Riksd. Prot. 1893. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 8 Häft. (N:o 8.) 1

att med anledning af väckt motion 1887 års Riksdag beslöt att aflåta skrifvelse (n:o 46) derom, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder i syfte, att sterbhusdelegare, de der gemensamt afhändt sig dem genom giftorätt eller arf tillfallen fastighet och hvilkas laga åtkomst dertill måste, innan lagfart må nye egaren beviljas, vara genom lagfart bekräftad, måtte kunna å fastigheten undfå lagfart utan att särskildt protokollsutdrag och särskildt lagfartsbevis skulle behöfva af hvarje sterbhusdelegare för hans andel lösas;

att detta Riksdagens beslut motiverades dermed, att »fall kunna inträffa, då de kostnader, hvilka åtfölja lagfarten, förefalla oskäligt betungande, i synnerhet om värdet af fastigheten är obetydligt. Ett sådant fall är det, då fast egendom i boet efter en afliden person tillfallit flera sterbhusdelegare, hvilka då enligt på många orter vedertagen praxis nödgas att en hvar för sin lott i fastigheten lösa särskildt protokollsutdrag och särskildt lagfartsbevis. Det kan härvid, om fastighetens värde är ringa och sterbhusdelegarne äro många, hända, att kostnaderna för lagfarten föga understiga eller till och med öfverstiga värdet af fastigheten. Detta missförhållande framträder i synnerhet, då sterbhusdelegarne gemensamt vilja försälja fastigheten, i hvilket fall ingen vigt ligger derpå, att en hvar af dem erhåller särskildt bevis om lagfarten»; och

att Kongl. Maj:t på grund af Riksdagens nämnda skrifvelse den 16 december 1887 utfärdat kungörelse angående ändrad lydelse af 11 § i förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen med följande tillägg:

»Söka sterbhusdelegare eller testamentstagare lagfart å fast egendom, som dem i giftorätt, arf eller testamente tillfallit, och varder å samma rättegångsdag lagfart jemväl sökt å senare fång, hvarigenom egendomen i dess helhet öfvergått till en eller flera af delegarne eller till ny egare, eller har lagfart å sådant fång redan förut blifvit sökt, skall i förutnämnda ärende gemensam expedition utfärdas, der ej annorlunda begäres».

Derefter framhåller motionären, att samma skäl, som Riksdagen i sin här ofvan nämnda skrifvelse anför till förmån för gemensam expedition i lagfartsärende, då sterbhusdelegarne gemensamt sälja sin fastighet, gälla för sterbhusdelegarne, då fastigheten icke afyttras; att det ej kan vara rätt, att arfvingar, om de behålla sin ärfta fastighet, skola drabbas af dryg kostnad, som i betydlig mån reduceras, derest fastigheten försäljes; att Riksdagen i sin ofvan berörda skrifvelse erkänt det vara ett *missförhållande*, att fastighetens värde ej motsvarar lagfartskostnaden, ehuru *framträdande i synnerhet*, då sterbhusdelegarne vilja försälja fastigheten, och att ett erkänt missför-

hållande bör rättas, så mycket hellre som ingen rättsgrundsats utgör hinder därför, utan omhandlade förhållande uppstått, enligt åberopade riksdagskrifvelse, genom «på många orter vedertagen praxis».

»Om också särskildt lagfartsbevis, såsom betryggande eganderätten och erforderligt för intecknings beviljande, för hvarje arfslott anses böra bibehållas», säger motionären, »så synes dock gemensamt protokollsutdrag vara tillräckligt, så väl då lagfart förklaras hvilande som då lagfart beviljas.»

Domstolars praxis, att, då sökt lagfart förklaras hvilande, protokollsutdrag derom meddelas en hvar sterbhusdelegare med uppgift om hindret för dess undanrödjande, samt att, då lagfart beviljas, derom utfärdas protokollsutdrag, som åtföljer lagfartsbeviset för hvarje arfslott, anser motionären vara ett orimligt och onödigt sätt att betunga sterbhusdelegarne och att *ett gemensamt* protokollsutdrag i båda fallen är för ändamålet tillräckligt.

Att göra lagfartskostnaden mera betungande än nödigt är, det gagnar ej, men skadar i den mening, att månget sterbhus därför i det längsta möjliga uppskjuter med arfskiftesförrättning och ansökan om lagfart, menar motionären; och han åberopar till stöd härför, att år 1890 omkring 100 sterbhus i den kommun han tillhör blefvo i följd af för långvarigt dröjsmål af rätten ålagda att vid vite inom viss tid inkomma med arfskifte, vid hvilkas uppgörande fall förekom, då förste arflåtarens bröstarfvingar voro aflidna, att arfskifte jemväl efter dessa måste samtidigt upprättas, hvarjemte han tillägger, att svårighet under sådana omständigheter kan möta för erhållande af giltiga underskrifter.

Motionären föreslår därför,

»att Riksdagen uti aflåten skrifvelse ville anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga den åtgärd, att den i ofvanberörda stadgande medgifna rättighet att erhålla gemensam expedition måtte, angående protokollsutdrag, utsträckas jemväl till de fall, då af sterbhusdelegare eller testamentstagare sökt lagfart förklaras hvilande eller af rätten beviljas, utan att å samma rättegångsdag lagfart jemväl sökes å senare fång.»

För att få denna fråga närmare belyst, torde det vara skäl att se till, hvad i detta ärende förut är åtgjordt från såväl Riksdagens som regeringens sida.

Den af motionären åsyftade motionen väcktes under n:o 162 vid 1886 års riksdag af herr J. Smedberg, med hvilken instämde herr S. Fr. Norén. I denna motion föreslogs,

»att Riksdagen för sin del beslutar sådan ändring i eller tillägg till kongl. förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875,

att då sterbhusdelegare gemensamt sälja fast egendom utan att den sig emellan skifta, dessa icke behöfva hvar för sig söka lagfart, utan gånge lagfart å fånget gemensamt för alla sterbhusdelegare, hvaröfver lagfartsprotokollet må utgöra bevis samt tjena såsom åtkomsthandling då köparen söker lagfart, samt

att den, som inom lagfartstidens slut öfverlätit sitt köp på annan man, icke är skyldig utlösa lagfartsbevis, utan må lagfartsprotokollet utgöra bevis om åtkomsten.»

Motionären stöder denna sin hemställan på det förhållandet, att domstolarne i hans hemort icke meddela lagfart å fastighet, som blifvit öfverlåten af samtliga sterbhusdelegarne förr än hvarje arfvinge fått lagfart och löst lagfartsbevis å sin fastighetslott, hvadan arfskifte måst upprättas öfver den redan försålda fastigheten; och att ju flera arfvingarne varit och då någon af dem aflidit, så att dess afkomlingars andelar äfven måst uträknas och skiftas dem emellan, desto flera lagfartsprotokoll och lagfartsbevis hafva utfärdats, som medtagit köpeskillingen för de mindre lotterna, hvilket är en beskattning, som mest drabbar den minst bemedlade. Men sådan öfverlåtelse har måst ske *dels* därför att lägenheten var så liten, att den ej kunde innehafvas och bebos af mer än ett hushåll, *eller* så skuldsatt, att den därför måste säljas.

I nära öfverensstämmelse med denna beskattningsåtgärd räknar motionären den, att en person, som inom den föreskrifna lagfartstidens utgång öfverlätit sitt köp på annan man, måste samtidigt med senare köparen lösa lagfartsbevis å sitt fång. Och han hänvisar till justitieombudsmannens yttrande härom å sid. 56 och följande i dennes till 1878 års Riksdag afgifna berättelse, i hvilket yttrande framhålles, att i sådant fall det icke är nödvändigt att lagfartsbevis utfärdas för öfverlåtaren; men icke desto mindre meddelas af vissa domare lagfartsbevis för båda kontrahenterna.

Med anledning af denna motion tillstyrkte lagutskottet uti sitt utlåtande n:o 41 följande tillägg till § 1 uti nämnda kongl. förordning:

»Då sterbhusdelegare gemensamt afhändt sig dem emellan ej skiftad fast egendom, samt lagfart å den nye egarens fång och å sterbhusdelegarnes samtidigt sökes, må lagfart för alla sterbhusdelegarne gemensamt beviljas.»

Och till § 11 följande tillägg:

»Der köpeafhandling, utan tillägg till eller förändring i stadgade vilkor, öfverlåtes inom den för lagfart föreskrifna tid, räknadt från första fånget, och lagfart inom samma tid sökes, utfärdas lagfartsbevis endast för den, som genom sista fånget förvärfvat eganderätt till fastigheten.

Uti det i 1 § 3:e stycket omförmälda fall vare utfärdande af lagfartsbevis för sterbhusdelegarne ej erforderligt.»

Lagutskottet framhåller i sitt utlåtande, att genom kongl. förordningen den 16 juni 1875 infördes den för vår lagstiftning dittills främmande grundsats, att *en hvar*, som med eganderätt åtkommit fast egendom, vore skyldig att å fånget söka lagfart. Särskildt med afseende å arf och giftorätt, hvilka fång också i förordningens 1 § uttryckligen nämnas, innebar detta stadgande en nyhet, som onekligen kunde medföra en förut icke befintlig börda för personer, som på detta sätt vunne eganderätt till fast egendom. Påläggandet af denna ökade förpligtelse hade emellertid en giltig grund i den vigt för den allmänna rättssäkerheten, som ligger derpå, att åt hvarje fång af fast egendom gifves den offentlighet, som lagfart medför.

I § 2 af ifrågavarande förordning meddelas föreskrifter om den tid, inom hvilken förvärfvaren är skyldig att söka lagfart, dervid i fråga om giftorätt i makars bo skyldigheten att lagfara förklaras inträda först då boet delas, och i fråga om arffång stadgas, att tiden för lagfartssökande skall, der för arfslottens bestämmande skifte eller bodelning erfordras, räknas från det dylik förrättning hölls, men i annat fall från det bouppteckningen efter arfslåtelsen afslutades.

Lagutskottet vidgår derefter, att praxis visat sig vara olika vid tillämpningen af lagen i detta fall, och det framhåller, att högsta domstolen genom utslag den 15 november 1881 förklarar sig finna hinder i lag icke möta för de i målet klagande att gemensamt erhålla lagfart å hvad dem samfäldt i arf tillfallit och icke blifvit dem emellan skiftadt; men lagutskottet kan icke gilla denna uppfattning, enär den i många fall torde kunna leda till föga tillfredsställande resultat i afseende å den visshet om eganderätten till fastighet, som med lagfart åsyftas. Om nemligen en af sterbhusdelegarne sedermera afhänder sig sin andel i fastigheten och dervid icke kan förete andra fångeshandlingar än bouppteckningen jemte bevis om lagfart, som på grund af nämnda handling meddelats, så kan ovisshet om storleken af hans andel i egendomen uppstå.

Men utskottet tillstyrker dock af *billighetsskäl* bifall i hufvudsak till motionen i hvad angår tillägget till 1 §, enär detsamma afser det speciella fall, då samtliga sterbhusdelegarne på en gång afhända sig den oskiftade egendomen.

Vidkommande motionens andra del eller tillägget till 11 §, så, då denna fråga står i nära sammanhang med nu föreliggande motion, har utskottet ansett sig böra, om också i största korthet, kasta en blick tillbaka på dess behandling.

Lagutskottet intager i sitt betänkande hela det af motionären åberopade yttrandet af justitieombudsmannen. Sedan denne anförde de lagrum, på hvilka de olika åsigtternas försvarare stödjade sina åtgöranden, nemligen dels utfärdande af lagfartsbevis till både säljare och köpare, dels ock utfärdande af endast ett lagfartsbevis till siste köparen, och sedan han framhållit, att nuvarande lagfartsbevis är liktydigt med förutvarande fastebref samt lagstiftarens syfte med lagfartslagen m. m., framhåller han ett viktigt prejudikat i frågan. Justitieombudsmannen hade nemligen anställt åtal mot en domare, för det denne tagit fastelösen ej blott af siste egaren utan ock af den föregående, som köpt egendomen flera år förut utan att hafva lagfarit densamma. (Se justitieombudsmannens berättelse till 1881 års Riksdag sid. 46 och följande.) Svea hofrätt fälde domaren till ansvar för hvad honom i berörda afseende lades till last, hvilket utslag Kongl. Maj:t faststälde.

Lagutskottet kunde icke heller här biträda den uppfattning, som gjort sig gällande i det nyss anförda kongl. utslaget och således icke heller instämma uti justitieombudsmannens lagtolkning, och det på grund deraf, att i 11 § af lagfartsförordningen helt allmänt stadgas, att »då lagfart är beviljad, utfärde rätten derom bevis»; äfvensom på grund af andra skäl. Men utskottet anser emellertid, att *billighetsskäl* äfven här tala för bifall till motionen.

Andra Kammarerna godkände lagutskottets förslag, men Första Kammarerna afslog detsamma, antagligen hufvudsakligast af det skäl, som lagutskottets ordförande i kammarerna framhöll, att man icke borde tillåta några »materiella ändringar i den bestående rätten.»

Enär motionen genom de båda kamrarnes olika beslut vid 1886 års riksdag föll, förnyade herr Smedberg till 1887 års A-riksdag sin motion, men med betydlig ändring af och ett tillägg till hvad han angående 1 § första gången hade föreslagit. Nu föreslog han,

att Riksdagen ville för sin del besluta, att 1 och 11 §§ i kongl. förordningen den 16 juni 1875 måtte få följande lydelse:

1 §. — — — »Då två eller flere delegare i dödsbo på en gång söka lagfart å fast egendom, som genom testamente, arf eller giftorätt dem tillfallit, må lagfart för dem gemensamt beviljas, dock att uti lagfartsprotokollet anmärkes, huru stor lott hvardera enligt arfskifte eller testamente bekommit.»

11 §. — — — »Der köpeafhandling, utan tillägg eller förändring i stadgade vilkor, öfverlåtes inom den för lagfart föreskrifna tid, räknadt från första fånget, och lagfart inom samma tid sökes, utfärdas lagfartsbevis en-

dast för den, som, genom sista fånget förvärfvat eganderätt till fastigheten.»

Lagutskottet läser hafva uppsatt ett förslag till utlåtande med anledning af denna motion, och dervid uteslutit förslaget om tillägg till 11 §. Men dess utlåtande hann ej justeras och ingå till kamrarne förr än Riksdagen upplöstes.

I öfverensstämmelse med detta lagutskottets tillämnade utlåtande föreslog herr Smedberg i sin för tredje gången framburna motion i ärendet till 1887 års B.-riksdag,

att Riksdagen ville för sin del besluta, att till 1 § af åberopade kongl. förordning göres följande tillägg:

»Då sterbhusdelegare afhändt sig dem samfäldt tillhörig fast egendom, samt lagfart å den nye egarens fång och å sterbhusdelegarnes samtidigt sökes, må lagfart för alla sterbhusdelegarne gemensamt beviljas; dock att uti lagfartsprotokollet anmärkes, huru stor lott hvardera enligt arfskifte, bodelning eller testamente bekommit.»

Med åberopande af hufvudsakligen samma skäl, som anfördes år 1886, föreslog lagutskottet i sitt utlåtande n:o 9:

att Riksdagen ville med hufvudsakligt bifall till motionen för sin del antaga följande tillägg till 1 § i omhandlade kongl. förordning:

»Delegare i död mans bo, hvilka fast egendom i boet tillfallit, må, der egendomen i sin helhet af en eller flera bland dem öfvertagits eller af dem samfäldt till annan öfverlåtits, gemensamt lagfara med sitt fång, så framt den lagfart sökes samtidigt med eller efter lagfarten å nye egarens fång, skolande dock dervid antecknas, huru stor lott hvarje delegare enligt arfskifte, bodelning eller testamente tillfallit.»

Båda kamrarne återförvisade detta ärende till lagutskottet, som därför i förnyadt utlåtande, n:o 24, den 22 juni hemställde:

»att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder i syfte att sterbhusdelegare, de der gemensamt afhändt sig dem genom giftorätt eller arf tillfallen fastighet, och hvilkas laga åtkomst dertill måste, innan lagfart må nye egaren beviljas, vara genom lagfart bekräftad, måtte kunna å fastigheten undfå lagfart utan att särskildt protokollsutdrag och särskildt lagfartsbevis behöfver af hvarje sterbhusdelegare för hans andel lösas.»

Denna hemställan godkändes af båda kamrarne. Riksdagen ingick till Kongl. Maj:t med skrifvelse (n:o 46) i ämnet; och det var med anledning häraf, som Kongl. Maj:t utfärdade den af herr Andersson i Lysvik i hans motion n:o 17 här ofvan anförda kungörelsen den 16 december 1887 om

ändrad lydelse af 11 § i förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen.

I nära sammanhang med frågan om expeditionslösen står onekligen frågan om stämpelafgiften vid fråga om lagfart å fast egendom.

Det torde därför här böra erinras, att 1891 års Riksdag med anledning af en af herr Gust. Anderson i Himmelsby väckt motion, n:o 146, aflät skrifvelse, n:o 100, deri förmäldes,

att Riksdagen beslutat, att under rubriken »protokoll» i § 3 af förordningen angående stämpelafgiften orden »protokoll angående lagfart å fång till fast egendom genom giftorätt eller arf, der taxeringsvärdet å egendomen i dess helhet icke uppgår till 1,000 kronor», skola utbytas mot orden: »protokoll angående lagfart å fång till fast egendom genom giftorätt eller arf, der taxeringsvärdet å den egendom hvarå lagfart sökes, icke uppgår till 1,000 kronor.»

Genom kongl. kungörelsen den 16 oktober 1891 fastställdes detta Riksdagens beslut.

Af denna återblick finner man, att genom kongl. förordningen den 16 juni 1875 den dittills för vår lagstiftning främmande grundsatsen infördes, att *en hvar*, som med egande rätt åtkommit fast egendom, är skyldig att å fångtet söka lagfart, och att särskildt med afseende å arf och giftorätt detta stadgande innebar en nyhet, som onekligen kunde medföra en förut icke befintlig börda för personer, som på detta sätt vinna eganderätt till fast egendom.

Den nya lagfartslagen är tillkommen för att i möjligaste måtto be-trygga eganderätten till fast egendom derigenom, att den påbjuder lagfarande af flera fång, som förut icke ansetts tarfva sådan bekräftelse.

Utskottet förbiser icke, att påläggandet af denna ökade förpligtelse hade giltig grund i den vigt för allmänna rättssäkerheten, som ligger derpå, att åt hvarje fång af fast egendom gifves den offentlighet, reda och säkerhet, som lagfart medför; men utskottet anser denna princip kunna vidhållas, utan att lagfartskostnaden göres mera betungande än nödigt är.

I denna sin uppfattning styrkes utskottet ej blott af lagutskottets utlåtande i ärendet år 1886, Andra Kammarens tillslutning till motionen, de fleste talarnes i Första Kammaran yttranden och af Riksdagens skrifvelse n:o 46 den 1 juni 1887, utan äfven af Riksdagens beslut år 1891, med anledning af herr G. Andersons i Himmelsby motion angående ändring i kongl. förordningen om stämpelafgiften och dess med anledning deraf aflättna skrifvelse n:o 100 den 14 maj samma år samt Kongl. Maj:ts kungörelse i

ämnet med anledning af Riksdagens beslut i båda fallen, äfvensom af flera andra lagstiftnings- och lagskipningsåtgärder, hvarigenom man sökt för den mindre bemedlade göra lagfartskostnaderna så billiga som möjligt.

Har nu denna utskottets uppfattning genom nyss åberopade åtgärder af Riksdag och regering blifvit erkänd i lagstiftningen, så vill det synas utskottet, som om rättvisa och billighet fordrade, att densamma till sin fulla utsträckning genomfördes.

Under sådant förhållande, och då sterbhusdelegare, enligt kongl. kungörelsen den 16 december 1887 om ändrad lydelse af 11 § i kongl. förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen, erhållit rätt att, då de söka lagfart å fast egendom, som dem i giftorätt, arf eller testamente tillfallit, få gemensam expedition i det fall, att egendomen säljes och lagfart å det nya fånget samma dag sökes, så förefaller det utskottet, som borde samma rätt tillkomma sterbhusdelegarne, äfven om egendomen icke såldes, helst som 11 kap. 1 § ärfdabalken uppenbarligen tillåter arfvingar att lefva samman i bo oskifto.

Äfven i det fall, att lagfart af en eller annan orsak måste förklaras hvilande, synes det utskottet, som att hinder icke borde möta därför, att sterbhusdelegarne derom blefve underrättade genom ett enda protokollsutdrag, och att de sålunda icke borde vara förpligtade att mot sin vilja lösa hvar sitt sådant.

Utskottet delar alltså motionärens uppfattning i föreliggande fråga, och får, med stöd af hvad här ofvan blifvit anfördt, hemställa, att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen uti skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådan åtgärd, att den i kongl. förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen 11 §, sådan denna § lyder enligt kongl. kungörelsen den 16 december 1887, medgifna rättighet att erhålla gemensam expedition måtte, i hvad angår protokollsutdrag, utsträckas jemväl till de fall, då af sterbhusdelegare eller testamentstagare sökt lagfart förklaras hvilande eller af rätten beviljas utan att å samma rättegångsdag lagfart jemväl sökes å senare fång.»

Denna hemställan blef af Andra Kammaren utan diskussion bifallen, hvarefter, och sedan beslutet delgifvits Första Kammaren, sistnämnda kammare hänvisade ärendet till sitt tredje tillfälliga utskott, som deri medelst afgifvet utlåtande n:o 5 yttrade:

»Då enligt utskottets åsigt motionärens förslag, om det vinner framgång, kunde medföra, att den reda och säkerhet i eganderättsförhållandena, som med lagfartsskyldigheten afses, skulle kunna äfventyras, håller utskottet

före, att bifall till motionen icke bör ifrågakomma, med mindre synnerligen starka skäl tala derför. Motionärens hufvudsakligaste skäl för förslaget framläggande är det, som förekommer i Riksdagens ofvan anmärkta skrifvelse den 1 juni 1887, eller »att i vissa fall kostnaderna för den sökta lagfarten förefalla oskäligt betungande, såsom om fastigheten är ringa och sterbhusdelegarne många, då det kan hända, att kostnaderna för lagfarten föga understiga eller till och med öfverstiga värdet af fastigheten». Emot detta skäl förekommer dock, att, sedan Riksdagens ofvörmälda skrifvelse afläts, förhållandena blifvit i väsentlig mån förändrade genom de afsevärda lättnader i lagfartskostnaderna, som derefter blifvit beredda åt dem, hvilka genom giftorätt, arf eller testamente åtkommit fast egendom. Sålunda har genom den af Riksdagens nyssnämnda skrifvelse föranledda kongl. kungörelsen den 16 december 1887 sterbhusdelegare och testamentstagare medgifvits, såsom ofvan redan nämnt är, rätt att bekomma gemensam expedition i lagfartsärende, då lagfart å samma rättegångsdag sökes eller derförut blifvit sökt å senare fång, hvarigenom egendomen i dess helhet öfvergått till en eller flere af delgarne eller till ny egare. Vidare medgafs genom kongl. kungörelsen den 17 oktober 1887 stämpelfrihet för protokoll angående lagfart å fång till fast egendom genom giftorätt eller arf, der taxeringsvärdet å egendomen i dess helhet icke uppgick till 1,000 kronor, och slutligen har genom kongl. kungörelsen den 16 Oktober 1891 denna stämpelfrihet blifvit utsträckt till genom nämnda fång åtkommen fast egendom, der taxeringsvärdet å den egendom, hvarå lagfart sökes, icke uppgår till 1,000 kronor.

De afgifter, som för närvarande utgå för protokoll angående lagfart å fång till fast egendom, äro, derest egendomen åtkommit genom giftorätt eller arf och taxeringsvärdet å den egendom, hvarå lagfart sökes, ej uppgår till 1,000 kronor: vid underdomstol å landet lösen för första arket en krona och för hvarje följande ark 50 öre samt vid underdomstol i stad lösen för första arket 2 kronor, för andra arket 1 krona och för hvarje följande ark 75 öre. Vid alla öfriga fång, så ock då taxeringsvärdet å genom giftorätt eller arf åtkommen fastighet, hvarå lagfart sökes, uppgår till eller öfverstiger 1,000 kronor, kommer till förenämnda lösen jemväl afgift för stämpel med: vid underdomstol på landet 2 kronor för första arket och 1 krona 50 öre för hvarje ark derutöfver, samt vid underdomstol i stad 1 krona för hvartdera af första och andra arken och 1 krona och 25 öre för hvarje följande ark.

Det förefaller utskottet, som om nyssnämnda afgifter icke gerna kunna antagas under nuvarande förhållanden i någon nämnvärd grad inverka betun-

gande å lagfartskostnaderna för den, som genom giftorätt, arf eller testamente åtkommit fast egendom, så att deraf kan hemtas giltigt skäl att, med utsigt att möjligen äfventyra den trygghet ett ordnad lagfartsväsen erbjuder, medgifva sterbhusdelegare och testamentstagare utsträckt rätt till gemensam expedition i lagfartsärende. Utskottet föreställer sig ock, att i de sannolikt ytterst sällsynta fall, der värdet å en genom giftorätt, arf eller testamente åtkommen fastighet är så ringa, att den kostnad, som för närvarande utgår för protokollet angående lagfart derå, kan anses oskäligt betungande, det icke gerna kan vara med sterbhusdelegares och testamentstagares fördel förenligt att behålla egendomen, och då kunna de ju genom att begagna sig af den utväg, kongl. kungörelsen den 16 december 1887 anvisar, redan nu erhålla gemensam lagfartsexpedition. Dessutom finner utskottet det vara oegentligt att, då ändamålet med förslaget synes vara att åt dem, som genom giftorätt, arf eller testamente åtkommit fastighet af ringa värde, bereda lättnad i deras lagfartskostnad, gå längre än ändamålet kräver. Om motionärens förslag godkännes, blifver emellertid följd, att den, som genom giftorätt eller arf åtkommit fastighet till 1,000 kronors taxeringsvärde eller derutöver, beredes en, efter nuvarande förhållanden, större lättnad i sin lagfartskostnad, än den, som genom samma slags fång åtkommit fastighet, för hvilken taxeringsvärdet ej uppgår till 1,000 kronor. Tages derjemte hänsyn till andre lagfartssökande, såsom att t. ex. den, som genom köp förvärfvat en fastighet, måste, då han söker lagfart å sitt fång, vidkännas full lösen och stämpel för sitt protokoll, huru ringa än egendomens värde må vara, så framträder en annan oegentlighet hos motionärens förslag, alldenstund det väl icke torde kunna anföras något rimligt skäl, hvarför den, som genom giftorätt, arf eller testamente åtkommit en fastighet af måhända ganska högt värde, skall i fråga om lagfartskostnaden ställas i en gynsamare ställning än den, som köpt en fastighet af kanske helt obetydligt värde.

På här ofvan anförda skäl får utskottet alltså hemställa, att Första Kammarerna icke måtte biträda Andra Kammarerna i ämnet fattade beslut.»

I öfverensstämmelse med denna utskottets hemställan afgjordes inom Första Kammarerna frågan, hvilken således i följd af kamrarnes skiljaktiga beslut förföll.

Uti sin nu afgifna motion har motionären förnyat sitt vid förra årets lagtima riksdag framställda yrkande i frågan.

De skäl för afslag, som framställas i Första Kammarens utskotts ofvan omförmälda betänkande och som väl, då den deri gjorda hemställan bifölls utan diskussion, få antagas hafva legat till grund för Första Kammararens beslut i frågan, hafva icke varit öfvertygande för utskottet, som vidhåller den uppfattning, hvilken i Andra Kammararen gjorde sig gällande.

Enligt hvad utskottet inhemtat, är det expeditionssätt, som motionären förordar, icke oförsökt, utan följes vid åtskilliga domstolar. Sådant är förhållandet vid till exempel rådstufvurätten i Stockholm. Man förfar der så, att, då lagfart på grund af arfskifte sökes för delegarne i arffallen fastighet, ansökningen, såvida ej annorlunda äskas, behandlas såsom *ett* ärende, dervid, under samma paragraf i protokollet, lagfart beviljas för delegarne å deras fastighetslotter, hvarom anteckning göres i *ett och samma* rum uti fastighetsboken, och allenast *ett* bevis åtecknas fångeshandlingen. Sterbhusdelegarne erhålla derefter gemensamt protokollsutdrag och jemväl gemensamt lagfartsbevis. Utskottet kan icke finna, att genom en dylik expeditionform reda och säkerhet i eganderättsförhållandena på något sätt äfventyras; och att så skulle vara förhållandet, lærer äfven motsägas af erfarenheten vid de domstolar, der det ofvan nämnda expeditionssättet följes.

Att lättnader i lagfartskostnaderna redan äro sterbhusdelegarne beredda dels genom förenämnda kongl. kungörelse af den 16 december 1887 och dels genom kongl. kungörelsen den 16 oktober 1891, om ändring i kongl. förordningen angående stämpelafgiften, är obestriddigt, men utskottet anser detta icke utgöra något skäl att icke medgifva ytterligare lättnad, derest ifrågavarande kostnader, oaktadt de skedda eftergifterna fortfarande anses mera tyngande, än skäligt är; och att så ofta är förhållandet vill, i motsats till hvad derom uti det till Första Kammararen afgifna utskottsbetänkandet yttras, utskottet påstå. Såsom upplysande exempel i denna fråga tillåter utskottet sig åberopa ett af Stockholms rådstufvurätt sistlidet år behandladt ärende, hvarom, bland andra dylika ärenden, utskottet tagit kännedom och hvilket angick lagfart för 12 sterbhusdelegare å dem i arf tillfallen och medelst behörigt arfskifte å dem fördelad fast egendom i Stockholm. Uti berörda ärende erhöllo sterbhusdelegarne gemensam expedition, och i följd häraf uppgick — fränsedt dels den afgift för stämplat papper till protokollsutdraget, som vid lagfart drabbar ärfd fast egendom af 1,000 kronors värde eller deröfver, och dels utgiften för lagfartsbevis, — sterbhusets kostnad i öfrigt, nemligen lösen för protokollsutdrag med derå tecknad utdrag af fastighetsboken och för bevis å fångeshandlingen

till allenast 5 kronor 75 öre. Hade deremot hvar och en af sterbhusdel-egarne nödgats lösa protokollsutdrag, skulle samma kostnader hafva stigit till 69 kronor. Skilnaden, 63 kronor 25 öre, måste enligt utskottets uppfattning anses såsom en ganska afsevärd tillökning i lagfartskostnaderna till och med då det, såsom i det anförda fallet, gälde en ganska stor fastighet. Men de kostnader, hvarom nu är fråga, äro icke beroende af fastighetens värde. Under förutsättning, att expeditionen upptoge ett lika stort arktal och att sterbhusdelegarnes antal vore detsamma, som i det anförda fallet, skulle de omförmälda lagfartskostnaderna — nemligen lösen för protokollet, utdraget af fastighetsboken och beviset å fångeshandlingen — hafva gått till samma belopp, äfven om fastighetens värde understigit 1,000 kronor. Det synes utskottet oemotsägligt, att man i liknande fall, hvilka icke lära vara så sällsynta, måste anse ifrågavarande kostnader mera än skäligt betungande; och att hänvisa delegarna i fastigheten att, till undgående af den dryga lagfartskostnaden, afhända sig egendomen, förefaller utskottet vara ett mindre tillfredsställande sätt för missförhållandets afhjelpande.

Tydligt är, såsom Första Kammarens utskott påpekat, att, då enligt gällande förordning om stämpelafgiften, den sökande vid lagfarande med arffallen fastighet under 1,000 kronors värde är befriad från afgift för stämpel till protokollsutdrag, medan åter dylik afgift skall erläggas, då fastighetsvärdet uppgår till eller öfverstiger 1,000 kronor, bifall till motionen måste för egare utaf fastighet af 1,000 kronors värde eller deröfver medföra i det hela större kostnadsnedsättning än för egare af fastighet under 1,000 kronors värde, men hvarken detta förhållande eller hänvisningen till andra lagfartssökandes skyldighet att vidkännas full lösen och stämpel till deras protokoll utan afseende å egendomens värde synes utskottet vederlägga motionens befogethet.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet — som skulle vara benäget att gå längre i den af motionären inslagna riktningen, men är derifrån förhindradt genom det sätt, hvarpå han affattat sitt yrkande — härmedelst hemställa,

att Andra Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådan åtgärd, att den i kongl. förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen, 11 §, sådan denna § lyder enligt kongl. kungörelsen den 16 december 1887, medgifna

rättighet att erhålla gemensam expedition måtte, i hvad angår protokollsutdrag, utsträckas jemväl till de fall, då af sterbhusdelegare eller testamentstagare sökt lagfart förklaras hvilande eller af rätten beviljas utan att å samma rättegångsdag lagfart jemväl sökes å senare fång.

Stockholm den 28 februari 1893.

På utskottets vägnar:

G. W. SKYTTE.